

Posudek vedoucího¹ diplomové práce

Student/ka:	Petra Hillebrandová
Název práce:	Umíme si naslouchat: komunikační interakce a vzájemnost v Montessori školách
Vedoucí:	Tomáš Samek
Oponent²:	

Diplomová práce Petry Hillebrandové se zabývá tím, jak komunikace ovlivňuje mezilidské vztahy ve školním prostředí a jak je jimi zároveň ovlivňována, neboť tento vliv je vždy dialektický a obousměrný. K tématu se dostala mimo jiné přes svou bakalářku: již zde se zaměřila na Montessori školy a nyní svou perspektivu jednak zúžila, jednak v rámci tohoto specializovanějšího přístupu prohloubila. Zaujalo ji totiž, jaká atmosféra panuje v Montessori školách, s nimiž přišla do styku: děti se tu chovají k sobě i k vyučujícím – podle diplomantčiny vlastní zkušenosti – zodpovědněji, otevřeněji, klidněji a s vyšší důvěrou, než jak toho autorka byla svědkyní v běžných školách vzdělávajících žákyně a žáky téže věkové skupiny. Ten rozdíl jí připadal natolik markantní, že se rozhodla, že mu přijde na kloub.

Proto navštívila několik Montessori škol, aby měla srovnání, a etnografickou metodou zkoumala, jaké sociální interakce se odehrávají ve třídách jak mezi vzdělavateli a vzdělávanými, tak uvnitř žactva samotného. Ne výlučně, ale přesto dominantně se přitom soustředila na interakce mezi vyučujícím a žákyní či žákem, neboť právě tato komunikační vazba ji jako budoucí pedagožku logicky nejvíc zajímala. Stručně lze říct, že analyzovala mnohostranný a dynamický vztah mezi důvěrou a komunikací, přičemž komunikaci chápe v souladu s poznatky lingvistické antropologie v širokém smyslu jako jakoukoli význam předávající sociální interakci (včetně ticha). Autorčina etnografie se zakládá na kvalitativním výzkumu, který se opírá především o polozúčastněné pozorování a rozhovory, přičemž posupuje v souladu s metodologickými principy sociální a kulturní antropologie či sociologie. Tak jak to má být, neodděluje od sebe striktně teorii a terén, nýbrž kombinuje obé v integrální textový celek, kdy poznatky z literatury neustále konfrontuje s těmi, jež získala etnograficky.

Práce nepřichází s nijak překvapivým zjištěním, když potvrzuje, že vhodná komunikace posiluje důvěru a ta zas se vrací v podobě otevřené atmosféry, ve které lze žákyním a žákům snáze povědět kritiku a pomáhat jim v jejich růstu kooperativním způsobem. Ale i potvrzení autorčina původního intuitivního předpokladu, že ohleduplná,

¹ Nehodící se škrtněte.

² Pokud posudek vypracovává vedoucí práce, nevyplňovat.

otevřená a předvídatelná komunikace posiluje důvěru, a tedy i sociální kapitál, s nímž dítě vstupuje později do života, je samo o sobě cenné zjištění, dospěje-li k němu solidní empirickou cestou.

Jazyk práce je vcelku kultivovaný a prokazuje zvládnutí odborné terminologie ve zkoumané oblasti. Celkově jde o text pěkný a pro čtenáře takřikajíc hladivý: na mnoha konverzačních situacích dokládá starou pravdu, že vlídné slovo odemyká srdce. A že spousta zla, nedůvěry a křivd ve škole i v běžném životě pramení z nezvládnutého sdělování a sdílení.

Pokud jde o kritické postřehy, týkají se jen drobnějších věcí:

1. autorka trochu zápasí s čárkami, i když tyto interpunkční chyby nejsou časté. Zejména má sklon oddělovat podmětnou a přísudkovou část věty čárkou, což popírá základní logiku, na níž je česká ortografie postavena. Ale opakuju: nejde o jev nějak enormně rozšířený;
2. diplomantka si je sice vědoma toho, že vklad důvěry a komunikace dostává dítě v rodině i ve škole; přesto jsem se při čtení některých závěrečných pasáží nemohl zbavit dojmu, že vliv školy (jistě podstatný) tu a tam malinko přeceňuje;
3. někteří čeští autoři, na které se odvolává, parafrázuji poznatky ze světových studií na dané téma, publikovaných už dávno před těmi českými, aniž to je z textu patrné.

Tento rozměr (ideová historie) se v práci poněkud vytrácí.

Nicméně všechny tyto připomínky jsou jen okrajové. Nemění nic na tom, že se Petře Hillebrandové podařilo vypracovat dílko, které je hodnotné, dobře napsané a většinou i přesvědčivě podané. Sympatickým rysem práce je nevyčermené a přece všudypřítomné úsilí, aby si lidé lépe rozuměli a nezraňovali se tolik ve vzájemném každodenním styku. To ustavuje etický rozměr této diplomky, na němž je hezké, že ač je přítomen, není nijak stavěn na odiv a lze ho spíš tušit v pozadí.

Diplomantka pracovala velmi samostatně a odpovědně, a na její práci je to myslím vidět.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Podněty k přemýšlení, **otázky do rozpravy:**

1. Myslíte si, že by naše společnost dokázala lépe a méně neurvale komunikovat i přemýšlet o svých potřebách a starostech, kdybychom ve vzdělávací soustavě více dbali na principy adekvátní (tj. dané situaci a jejím účastníkům přiměřené, a tudíž efektivnější) komunikace?
2. Měly by se tyto principy vyučovat větší měrou na pedagogických fakultách? Pokud ano, jak třeba?

V Kotlíbově dne 26. 8. 2022

.....
Tomáš Samek